

УДК 33 С Д.42
ББК 65.9/2/2/4
Ч-84

**КОНСЕПСИЯИ РУШДИ
УСТУВОР: МАФҲУМ ВА
МУНДАРИЦАИ ОН**

Ҷумаев Аскарҷон Қаюмович – номзади илмҳои иқтисодӣ муаллими калони кафедраи молиносии ва фаъолияти гумрукии ДИС ДДТТ дар ш.Хучанд, e-mail: askar.jumaev@yandex.com

**КОНЦЕПЦИЯ УСТОЙЧИВОГО
РАЗВИТИЯ: ПОНЯТИЕ И
СОДЕРЖАНИЕ**

Джумаев Аскарджон Каюмович - кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры товароведения и таможенного дела ИЭТ ТГУК в г.Худжанде, e-mail: askar.jumaev@yandex.com

**CONCEPT OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT: CONCEPT AND
CONTENT**

Dzhumaev Askarjon Kayumovich - Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer of the Department of Commodity Science and Customs, IET TSUK in Khujand, e-mail: askar.jumaev@yandex.com

Вожаҳои калидӣ: рушди устувор, ҳудуди афзоиш, ҳадафҳои рушди ҳазорсола, рӯзнама, ҳадафҳои рушди устувор.

Дар мақола муаммои рушди устувор, мундарица ва заминаҳои пайдоиши он баррасӣ мешавад. Таҳлили марҳилаҳои муҳимтарини таҳияи консепсияи рушди устувор дар ҷанбаи ҷаҳонӣ оварда шудааст. Дар мақола ба ҳадафҳои рушди устувор ва аҳамияти онҳо барои рушди ҷаҳонӣ ва субот дар ҷаҳон диққати хоса дода шудааст.

Ключевые слова: устойчивое развитие, пределы роста, цели развития тысячелетия, повестка дня, цели устойчивого развития.

В статье рассматривается проблема устойчивого развития, его содержание и предпосылки для его возникновения. Приводится анализ важнейших этапов в развитии концепции устойчивого развития в общемировом аспекте. В статье большое внимание уделяется целям устойчивого развития и их значимости для глобального развития и стабильности в мире.

Key words: sustainable development, the limits to growth, millennium development goals, agenda, sustainable development goals.

This article deals with the problem of sustainable development, its nature and its background. The report provides an analysis of the most significant stages of the sustainable development concept in the global aspect. The author emphasizes the importance of the sustainable development goals for the global growth and stability

Муаммои рушди устувор яке аз масъалаҳои муҳокимашавандаи ду даҳсолаи охир мебошад.

Он ба чунин соҳаҳои муҳим, ба монанди баробарии гендерӣ ва умуман баробарӣ, рафъи камбизоатӣ, гуруснагӣ, рушди мӯътадили иқтисодӣ, ҳифзи муҳити зист, таҳсилоти босифат ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии одамон дар маҷмӯъ дахл мекунад. Ҳамаи ин мушкилот марбутанд ва ба ҳамаи кишварҳои ҷаҳон дахл доранд ва ҳалли онҳо танҳо дар сурати шарикӣ глобалӣ ва шомил шудани ҳамаи кишварҳо ба таҳияи стратегияи расидан ба ҳадафҳои рушди устувор имконпазир аст.

Мушкилоти рушди устувор, ҳамчун яке аз муҳимтарин ва актуалӣ дар ҷаҳони муосир, дар асарҳои олимони ва муҳаққиқони гуногун (Донелла Медоуз, Денис Мидоуз, Ҷорген Рандерс ва Уильям Бренс III "Ҳудуди афзоиш", Ҷ.Н.Гизатуллин, В.А. Троицкий "Консепсияи рушди устувор: парадигмаи нави иҷтимоӣ иқтисодӣ", В.А.Черданцев, Б.В.Робинсон "Консепсияҳои муосири рушди устувор"). Инчунин, ин мушкил характери глобалӣ дорад ва он дар як қатор маърузаҳо ва шартномаҳои байналмилалӣ баррасӣ шудааст ("Ояндаи умумии мо", "Эъломияи Ҳазорсолаи СММ", "Табдилоти ҷаҳони мо: рӯзнамаи 2030 барои рушди устувор").

Истилоҳи "рушди устувор" бори аввал соли 1987 аз ҷониби Комиссияи байналмилалӣ оид ба муҳити зист ва рушд (Комиссияи Брунтланд) ҷорӣ карда шудааст. Дар Ояндаи умумии мо рушди устувор ҳамчун рушд муайян карда шудааст, ки дар он «ниёзҳои насли ҳозира қонеъ карда мешаванд, аммо қобилияти насли оянда барои қонеъ кардани ниёзҳои худ осеб намебинад» [7].

Вазифаи асосии рушди устувор конеъ кардани ниёзҳо ва орзуҳои мардум, таъмини рушди муносири наслҳо, на бар зарари манфиатҳои ояндаи наслҳо мебошад.

Тибқи ин гузориш, концепсияи рушди устувор ба як қатор принципҳо асос ёфтааст. Аввалан, инсоният кодир аст, ки рушдро устувор созад, то он ки ниёзҳои насли имрӯзро бидуни маҳрум сохтани наслҳои оянда қобилияти конеъ кардани онро таъмин намояд. Дуюм, таъмин мавҷуд аст, ки маҳдудиятҳои муайяни истифодаи захираҳои табиӣ, ки онҳо нисбӣ ва ташкили иҷтимоӣ ҳастанд. Саввум, зарур аст, ки ниёзҳои аввалияи ҳамаи мардум конеъ карда шаванд ва ҳамагон имкон пайдо кунанд, ки умеди худро барои зиндагии шукуфонтар дарёфт намоянд. Чаҳорум, рушди устувор барои рушд захираҳои бештарро талаб менамояд, ки тарзи зиндагии худро бо имкониятҳои экологии сайёра мувофиқат намоянд. Панҷум, рушди устувори дарозмуддат танҳо дар сурате имконпазир аст, ки ҳаҷм ва суръати афзоиши аҳоли ба иқтисодӣ тағирёбандаи экосистема мувофиқ бошад. [7]

Пайдоиши концепсияи рушди устувор бо шукуфои босуръати иҷтимоӣ экологии солҳои 70-ум асри ХХ алоқаманд аст.

Дар замони шукуфои нисбӣ ва рушди иқтисодӣ, инчунин дар давраи як қатор дастовардҳои назаррас дар соҳаи илмӣ-техникӣ, олимони ва муҳаққиқон бо масъалаи сар задани маҳдудияти муайяни рушд барои инсоният рӯ ба рӯ шуданд. Чунин мушкилоти экологӣ, аз қабилӣ захираҳои маҳдуди табиӣ, ифлосшавии муҳити зист ва ғайра мебошад.

Пас аз он, олимони ба хулоса омаданд, ки ҳудуди берунии рушд ба андозаи бештар бо имкониятҳои потенсиалии биосфера, на ба манбаъҳои маълуми энергия ва маъданҳои гуногуни табиӣ муайян карда мешаванд. Таҳдиди воқеии бӯҳрони экологӣ омили навиштани як қатор корҳои илмӣ гардиданд, ки ба ин масъалаҳо бахшида шудаанд. Муҳимтарини онҳо китоби "Ҳудуди афзоиш" аст, ки соли 1972 нашр шудааст. Ин китоб, аз ҷониби Донелл Н. Медоуз, Деннис Л. Медоуз, Йерген Рандерс ва Вильям В. Беренс III, бо фармоиши Клуби Рим ба таърифи расид ва кӯшиши тақлид кардани оқибатҳои афзоиши босуръати аҳолии ҷаҳон ва ҳамкориҳои он бо захираҳо бахшида шудааст.

Ҳадафи моделсозӣ аз муқаррар кардани ҳудуди рушди демографӣ ва иқтисодии тамаддуни башарӣ дар шароити маҳдуд будани захираҳои табиӣ ва тадриҷан кам шудани онҳо иборат буд. Ҳадафи дигари муҳими он баробар ҳисоб кардани сценарияҳои гуногуни ҳаракатҳои рафтори системаи ҷаҳонӣ ҳангоми наздик шудан ба ҳудуди афзоиш ва инчунин дар байни онҳо пайдо кардани варианти оптималӣ (ё устувор) буд.

Ҳудуди афзоиш натиҷаҳои таҳқиқотро тавсиф мекунад, ки бо истифода аз модели компютери "Мир-3" ба даст оварда шудааст. Ин модел ба панҷ унсур асос ёфтааст: саноатикунонӣ, аҳолии ҷаҳон, истеҳсоли хӯрокворӣ, ифлосшавии муҳити зист ва кам шудани захираҳо. Моҳияти моделсозӣ дар он аст, ки ин панҷ унсур ҳамчун тағирёбандаҳои экспоненсиалии доимо афзоианда гирифта мешаванд ва технологияҳо ба таври хаттӣ рушд мекунанд. Бо ин роҳ панҷ тамоюли асосии дорой аҳамияти ҷаҳонӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтанд: саноатикунонӣ, афзоиши баланди аҳоли, гуруснагӣ, таназзули муҳити зист ва кам шудани захираҳои маҳдуди барқарорнашаванда кураи замин.

12 сценарияи рушди башарият муаррифӣ шуд, ки аз он панҷгона ба авҷи аҳолии ҷаҳон оварда расонд ва пас аз он коҳиши аҳоли бо сабаби якбора паст шудани сатҳи зиндагӣ ба назар расид. Ҳафт сценарияи боқимонда шартан ба "каммусоид" ва "мусоид" тақсим карда шуданд.

Дар асоси ин модел муаллифон чунин хулоса баровардаанд:

1. Агар тамоюлҳои кунунии саноатикунонӣ, истеҳсоли маҳсулоти хӯрокворӣ, аҳолии ҷаҳон, ифлосшавии муҳити зист ва кам шудани захираҳо бетағйир боқӣ монанд, пас ҳудуди афзоиш дар ин сайёра дар сад соли оянда ба даст хоҳад омад. Натиҷаи эҳтимолан коҳиши якбора ва ногаҳонии ҳам аҳоли ва ҳам иқтисоди истеҳсоли хоҳад буд.

2. Инсоният қобилияти тағир додани ин тамоюлҳоро дорад ва барои суботи иқтисодӣ ва экологӣ шароит фароҳам меорад, ки дарозмуддат боқӣ мондааст. Ҳолати мувозинати ҷаҳонро тавре ба нақша гирифтани мумкин аст, ки эҳтиётҳои асосии ҳар як одам дар рӯи замин конеъ карда шаванд ва ҳар як инсон барои амалӣ намудани нерӯи инсонии худ имкониятҳои баробар дошта бошад.

3. Агар одамон дар саросари ҷаҳон тасмим гиранд, ки барои ба даст овардани натиҷаи дуввум назар ба натиҷаи бештар саъй кунанд, пас ҳарчи зудтар ба сӯи он шурӯъ кунанд, имкони муваффақият ҳамон қадар зиёд мешавад. [3]

Соли 1992 идомаи "Ҳудуди афзоиш" бо номи "Ғайр аз афзоиш" нашр шуд. Китобро ҳуди ҳамон муаллифон барои ифтихои Конфронси СММ оид ба ҳифз ва рушди муҳити зист дар Рио-де-Жанейро (UNCED) ба таърифи расонидаанд ва дар он баъзе тағиротҳо ба маълумот ва сценарияҳои рақамӣ дохил карда шудаанд. Бо вуҷуди ин, се хулосаи асосии баровардаи муаллифон бетағйир боқӣ мемонанд.

Муҳокимаҳои сершумори проблемаи рушди устувор дар сатҳи байналмилалӣ боиси дарки зарурати гузаштан ба баъзе тадбирҳои гардиданд. Соли 2000 Эъломияи Ҳазорсолаи СММ иборат аз ҳашт боб ба имзо расид.

Дар асоси ин ҳашт боб, ҳашт ҳадафи байналмилалии рушд - Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола (ҲРХ) ташаккул ёфтанд. Ин барнома то соли 2015 аз ҷониби ҳама кишварҳо ва тамоми ташкилотҳои пешрафтаи ҷаҳон қабул карда шуд, ки ҳадафи он коҳиш додани сатҳи камбизоатӣ, аз байн бурдани гуруснагии мутлақ, коҳиши ғавти кӯдакон ва мубориза бо ВИЧ / СПИД ва дигар бемориҳо буд. [5]

Қобили зикр аст, ки «Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола ба зиёда аз як миллиард нафар одамон аз камбизоатии шадид кӯмак карданд, дар мубориза бо гуруснагӣ чораҳои ғайрӣ дидаанд.[12]. Қадимҳои амалӣ ба татбиқи барнома, афкори умумро ба шӯр овард ва арзиши шарикӣ глобалиро нишон дод.

Аз ҷумлаи дастовардҳои муҳим инҳоянд: ду маротиба кам кардани шумораи одамони камбизоатии шадид, афзоиши ҳиссаи одамони саводнок дар байни ҷавонон аз 83% то 91%, ноил шудан ба бартарафсозии ҷинсият нобаробарӣ дар таҳсилоти ибтидоӣ ва миёна дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ, коҳиш додани сатҳи ғавт дар байни кӯдакони то панҷсола аз 90% то 43% ва ғ. аммо, бо вучуди ин муваффақиятҳо, пешрафти нобаробари гендерӣ ханӯз ҳам вучуд дорад тафовути байни сарватмандтарин хонаводаҳо ва камбизоатон боқӣ монда, миллионҳо одамон то ҳол дар қашшоқӣ зиндагӣ мекунад [12].

Дар соли 2012 Конфронси СММ оид ба рушди устувор, ки бо номи «Рио + 20» низ маъруф аст, баргузор гардид. Дар ин конфронс чунин мушкилот, ба монанди иқтисодиёти «сабз» ва решакан кардани камбизоатӣ баррасӣ шуданд. Натиҷаи асосӣ ҳуҷҷате бо номи «Ояндае, ки мо мехоҳем» буд. Ин санад дурномаи башариатро дар асри XXI дар асоси концепсияи рушди устувор, ки бояд ба иқтисодиёти «сабз» асос ёбад, муайян кард [8]. Пешрафт дар баъзе масъалаҳо аён аст - нишондиҳандаҳои нави рушди устувор таҳия карда шуданд, ки ММД-ро бо ҷузъи иҷтимоӣ ва экологӣ пурра мекунад. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва донишгоҳҳо, соҳибкорон ва ҳукуматҳои кишварҳо беш аз 690 лоиҳа ва ҳадафҳои навро барои ноил шудан ба рушди устувор ва дар соҳаи иқтисоди «сабз» муаррифӣ карданд.

25 сентябри соли 2015 санади зерин дар бораи Ҳадафҳои Рушди Устувор - Табдил додани ҷаҳони мо: «Рӯзномаи 2030 барои рушди устувор» қабул карда шуд. Ҳуҷҷат 17 ҳадафи ҷаҳонро дар соҳаи рушди устувор дар бар мегирад, ки дар баробарӣ ба ҳалли мушкилоти нақшаи экологӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ мусоидат мекунад.

Рӯзномаи 2030 ба як қатор принципҳо, ба монанди универсалӣ, алоқамандӣ ва тақсимнашаванда, шарикӣ бисёрҷониба ва фарогир асос ёфтааст. Инчунин, ҳуҷҷат панҷ ҷузъи асосиро дар бар мегирад: шукуфӣ, одамон, сайёра, сулҳ ва шарикӣ.

Ҳамин тавр, қабули Рӯзномаи 2030 тавассути илова кардани концепсияи рушди устувор бо ду ҷузъи дигари баробар муҳим мусоидат кард: сулҳ ва шарикӣ. Алоқамандии ин панҷ унсур метавонад шукуфӣ ва зиндагии беҳтарини тамоми одамони рӯи заминро таъмин кунад. [10]

17 ҳадафи нав тақсимнашаванда ва мураккаб буда, онҳо ба Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола (ҲРХ) асос ёфтаанд ва як навъи даъват барои ҳамаи кишварҳои бой ва камбағал мебошанд. Дар ҷараёни ҳамоиши СММ оид ба қабули рӯзномаи мазкур, пешвоёни ҷаҳон азми худро барои мубориза бо нобаробарӣ дар дохили кишварҳо ва байни кишварҳо, хотима додан ба гуруснагӣ ва камбизоатӣ, саъю талош барои таъмини ҳифзи боэътимоди сайёра ва захираҳои табиӣ он изҳор карданд. Инчунин, сарони давлатҳо эътироф карданд, ки ин тадбирҳо бояд ҳамзамон бо ҳалли як қатор мушкилот дар соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ ва шуғл, маориф ва тандурустӣ амалӣ карда шаванд. Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола (ҲРХ) як навъ меъёре мебошанд, ки ҳар як кишвар мустақилона стратегияи худро таҳия мекунад. Ҷанбаи молиявӣ масъала дар Конфронси сеюм маблағгузорӣ барои рушд дар рӯзномаи амали Аддис-Абеба баррасӣ шуд.

Ин санад дар бораи зарурати сафарбар кардани захираҳои дохилии кишварҳо барои Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола (ҲРХ), зарурати тақмили системаи андоз, ҷалби сармоя аз бахши хусусӣ барои ҲРХ сухан меронад [4].

Аммо ин стратегияи молиявиро номукамал номидан мумкин аст, зеро дар бисёр минтақаҳо ҷамъоварии андоз кам шудааст. Масалан, дар Африқои Сахарӣ ҷамъоварии андоз нисбат ба 14,9% дар соли 2006 то 11,7% коҳиш ёфт [6].

Бояд қайд кард, ки як санади дигари хеле муҳим - Созишномаи иқлимии Париж (2015), ки як қатор афзалиятҳоро мубориза бо таҳдиди иқлим дар он муайян кардааст.

Ҳадафи ин созишнома маҳдуд кардани болоравии ҳарорат то 1,5 ° С ва дар сатҳи 2°C нигоҳ доштани ҳарорати миёнаи ҷаҳонӣ мебошад. Нишондиҳандаҳои, ки аз маълумот зиёданд, ба ақидаи олимон, метавонанд ба оқибатҳои бебозгашт ва ба фалокати экологӣ оварда расонанд. Илова бар ин, яке аз муқаррароти асосӣ маҳдуд кардани партоби газҳои захрнок мебошад, ки аз ғайриҷамъоварии инсон ба миён меоянд.

Ҳамзамон, ҳар панҷ сол тарафҳои созишнома саҳми худро дар коҳиш додани партовҳои зараровар ба атмосфера дар ҳар панҷ сол баррасӣ мекунад. Созишномаи иқлимии Париж бевосита бо рушди устувор алоқаманд аст, зеро он концепсияи ҷанбаи экологии онро ҳал мекунад[9].

Нақша аз ҷониби 195 кишвар тасдиқ карда шуд ва ин як рӯйдоди таърихӣ мебошад, зеро созишнома бори аввал ҳамаи кишварҳоро дар бораи паст кардани суръати гармии кураи замин ҷамъ овард. Аммо, созишнома танқид карда мешавад, зеро ҳар як кишвар сиёсати худро муайян мекунад, мустақилона ва инфиродӣ, барои иҷро накардани нақшаи кишварҳои иштирокчи ҳеч гуна таҳрим ва оқибатҳои онро пешбинӣ намекунад.

Кишварҳо аллакай ба татбиқи стратегияҳо барои ноил шудан ба рушди устувор шурӯъ кардаанд. Дар гузориши охири Котиби Генералӣ, "Пешрафт ба ҳадафҳои рушди устувор" дар соли 2018, як қатор маълумоти охири оварда шудааст: беҳтар намудани хизматрасонии тиббӣ ҳангоми таваллуд дар муқоиса бо солҳои 2000-2005, коҳиши ғавти кӯдакон дар муқоиса бо соли 2000-ум 47%, 39% коҳиши ғавти навзодон нисбат ба соли 2000, коҳиш ёфтани шумораи гирифтронии ВНМО, сил, бемориҳои тропикӣ; шумораи одамоне, ки имконияти истифодаи нерӯи барқ доранд, зиёд шуд; миқёси талафи захираҳои ҷангал дар ҷаҳон 25% коҳиш ёфтааст, масоҳати минтақаҳои муҳофизатшавандаи баҳрӣ ва паҳншавии низоми минтақаҳои ҳифзшаванда афзудааст ва ғайра. Бо вучуди ин, як қатор мушкилот ҳоло ҳам мавҷуданд ва ҷораҳои муайян талаб мекунад:

- мушкилоти гуруснагӣ боз ҳам шиддат мегирад, кумак аз ҷониби кишварҳо барои нигоҳдорӣ ва рушди кишоварзӣ дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ коҳиш ёфт;

- шумораи худкушӣ зиёд боқӣ монда, бемории вараҷа афзудааст; нобаробарии гендерӣ ба рушди занон монеа эҷод мекунад;

- бисёр одамон дар саросари ҷаҳон кӯмакпулӣ барои бекорӣ намегиранд ва ҳифзи иҷтимоиро талаб мекунад; 58% кӯдакон сатҳи ҳадди ақали донишно аз фанни математика ва хониш намегиранд; ҳиссаи захираҳои ҷаҳонии моҳии баҳрӣ то 69% коҳиш ёфтааст, ҳосилхезии хок тамоюли устувори пастшавӣ дорад;

- дар 41 давлати дунё байни институтҳои ҳуқуқи инсон ва стандартҳои байналмилалӣ ихтилоф вучуд дорад. Инчунин қайд кардан зарур аст, ки барои рушд ҷудо кардани маблағи ноқофӣ ҷудо карда мешавад. Танҳо панҷ кишвар ҳадди ақал 0,7% даромади ноҳолиси миллиро ба кӯмаки расмӣ рушд сарф мекунад.

Умуман, ҳаҷми кӯмаки расмӣ ниҳоят паст боқӣ мондааст - тақрибан 0,31% даромади ноҳолиси милли. Дар маҷмӯъ, ҳаҷми кӯмаки расмӣ барои кишварҳо дар соли 2017 нисбат ба соли 2016 0,6% коҳиш ёфтанд [6].

Ҳамин тавр, пешрафт дар самти ҳадафҳои рушди устувор нобаробар боқӣ мемонад. Аммо, татбиқи ин барнома ҳанӯз ба итмом нарасидааст ва бо назардошти натиҷаҳои барномаи Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола (ҲРҲ), мо метавонем ба муносибати ҳалли як қатор мушкилоти ҷаҳонӣ умедвор бошем.

Концепсияи рушди устувор аз бархӯрди башарият бо як қатор мушкилоти ҷаҳонӣ ва аз зарурати таҳияи стратегияе, ки ниёзҳои насли ҳозираро бидуни осебпазирӣ барои оянда таъмин менамояд, ба миён омад. Он бо рушди тамадуни башарӣ ва пайдоиши монеаҳои нав дар роҳи рушди устувор таҳия ва илова карда шуд. Дар даҳсолаҳои охир барои ноил шудан ба рушди устувор тадбирҳои гуногун андешида шуданд: конфронсҳои байналмилалӣ, маърузаҳо, лоиҳаҳо. Аз солҳои 2000-ум қадамҳои воқеии амалӣ гузошта шуданд, ки бенатича набуданд. Бо вучуди ин, Ҳадафҳои Рушди Устувор ҳаёли ҳастанд, зеро дастёбии онҳо дар сатҳи ҷаҳонӣ ба андозаи баробар ғайриимкон аст, аммо Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола (ҲРҲ) сифати зиндагии миллионҳо одамро беҳтар мекунад ва аз ин рӯ, ҳамчун нуқтаи истинод барои ҳалли мушкилоти мубрами ҷаҳонӣ, Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола дар ноил шудан ба пешрафти як қатор соҳаҳо ва ҷаҳон беҳтар мусоидат менамояд.

АДАБИЁТ

1. Х.Н. Гизатуллин, В.А. Троицкий. Концепция устойчивого развития: новая социально-экономическая парадигма. // *Общественные науки и современность*. – 1998 г. - №5. – С. 125-130.
2. В.А. Черданцев, Б.В. Робинсон. Современные концепции устойчивого развития. // *Вестник НГУЭУ*. - 2009 г. - №2. – С. 14-24.
3. *The Limits To Growth. A Report For The Club Of Rome's Project On the Predicament Of Mankind / Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jorgen Randers, William W. Behrens III // Universe Books, New York, 1972 – С. 205. Интернет-источники.*
4. «Аддис-Абебская программа действий третьей Международной конференции по финансированию развития (Аддис-Абебская программа действий). URL: https://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/ares69d313_ru.pdf (дата обращения: 15.11.2018).
5. «Декларация тысячелетия ООН», 2000 г. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml (дата обращения: 15.11.2018).

6. Доклад Генерального секретаря «Ход достижения целей в области устойчивого развития» 10 мая 2018 г. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/secretary-general-sdg-report2018--RU.pdf> (дата обращения: 15.11.2018).
7. Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию «Наше общее будущее», 1987 г. URL: <http://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf> (дата обращения: 11.11.2018).
8. Итоговый документ Конференции ООН по устойчивому развитию Рио+20 «Будущее, которого мы хотим». URL: https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.216-l-1_russian.pdf.pdf (дата обращения: 15.11.2018).
9. Парижское климатическое соглашение. URL: https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_russian_.pdf (дата обращения: 15.11.2018)
10. «Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года», 2015 г. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=R (дата обращения: 15.11.2018).
11. Цели в области устойчивого развития. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/> (дата обращения: 12.18.2018).
12. «Цели развития тысячелетия: доклад за 2015 г.» URL: <http://www.un.org/ru/millenniumgoals/mdgreport2015.pdf> (дата обращения: 14.11.2018).
13. The Global Goals For Sustainable Development. URL: <https://www.globalgoals.org/> (дата обращения: 12.11.2018).

REFERENCES

1. H.N. Gizatullin, V.A. Troitsky. The concept of sustainable development: a new socio-economic paradigm. // Social sciences and modernity. - 1998 - No. 5. - P. 125-130.
2. V.A. Cherdantsev, B.V. Robinson. Modern concepts of sustainable development. // Bulletin of NSUEU. - 2009 - No. 2. - P. 14-24.
3. The Limits To Growth. A Report For The Club Of Rome's Project On the Predicament Of Mankind / Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jorgen Randers, William W. Behrens III // Universe Books, New York, 1972 - p. 205. Internet sources.
4. "Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda)". URL: [https://unctad.org/meetings/en/Sessional Documents/ares69d313_ru.pdf](https://unctad.org/meetings/en/Sessional%20Documents/ares69d313_ru.pdf) (date accessed: 15.11.2018).
5. "UN Millennium Declaration", 2000 URL:http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml (date accessed: 15.11.2018).
6. Report of the Secretary-General "Progress towards the Sustainable Development Goals" 10 May 2018 URL: <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/secretary-general-sdg-report-2018-EN.pdf> (date accessed: 15.11.2018).
7. Report of the International Commission on Environment and Development "Our Common Future", 1987. URL:<http://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf> (date accessed: 11.11.2018).
8. Outcome document of the UN Conference on Sustainable Development Rio + 20 "The Future We Want". URL: https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.216-l-1_russian_.pdf.pdf (date accessed: 15.11.2018).
9. Paris Climate Agreement. URL:https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_russian_.pdf (date accessed: 15.11.2018).
10. "Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development", 2015 URL:http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=R (date accessed: 15.11.2018).
11. Sustainable Development Goals. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/> (date accessed: 12.18.2018).
12. "Millennium Development Goals: Report 2015" URL:<http://www.un.org/ru/millenniumgoals/mdgreport2015.pdf> (date accessed: 14.11.2018).
13. The Global Goals For Sustainable Development. URL:<https://www.globalgoals.org/> (date accessed: 12.11.2018).